

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ**

Інститут гуманітарної підготовки та державного управління

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ІФНТУНГ

прот. № 10/641 від « 15 » 09 2022 р.

Голова вченої ради ІФНТУНГ

Євстахій КРИЖАНІВСЬКИЙ

« 15 » 09 2022 р.

ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

Третій рівень (доктор філософії)

(рівень вищої освіти)

галузь знань

15 Автоматизація та приладобудування

(шифр і назва)

спеціальність

151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології

(шифр і назва)

освітньо-наукова програма

Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології

(назва)

статус дисципліни

обов'язкова

обов'язкова /вибіркова

Івано-Франківськ-2022

Робоча програма дисципліни «Філософія та методологія науки» для аспірантів, що навчаються за освітньо-науковою програмою доктора філософії за спеціальністю 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології».

Розробник:

професор кафедри суспільних наук, докт. філос. наук, доцент

Володимир САБАДУХА

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних наук

Протокол від « 31 » серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри суспільних наук, доцент

Вікторія КРАВЧЕНКО

Узгоджено:

Завідувач відділу аспірантури і докторантури,
к.т.н., доцент

Василь ПРОЦЮК

Гарант ОНП «Автоматизація
та комп'ютерно-інтегровані технології»,
д. т. н., професор

Михайло ГОРБІЙЧУК

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «Філософія та методологія науки» згідно з чинним НП, розподіл по семестрах і видах навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Філософія і методологія науки»

Найменування показників	Всього Семестр 3	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість модулів	1	1
Загальний обсяг часу, год	90	90
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	36	10
лекційні заняття	24	6
семінарські заняття	-	-
практичні заняття	12	4
лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота, год, у т.ч.	54	80
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	15	14
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	24	42
підготовка до практичних занять, контролю знань	15	14
підготовка до заліку	-	10
Форма семестрового контролю	диференційований залік	

2 МЕТА ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Особливістю сучасної епохи є фундаментальний вплив науки на всі складові суспільного життя. Необхідність наукового підходу у виробництві, економіці, політиці, системі управління змушує науку розвиватися швидшими темпами, ніж будь-яку галузь діяльності. Стрімко змінюються і оновлюються знання про явища і процеси навколишнього світу. У такій мінливій і складній ситуації вибір оптимальних наукових рішень неможливий без наукової методології та критичного мислення. Для того щоб самостійно ставити і творчо розв'язувати різні складні проблеми, фахівець має володіти не лише необхідною сумою фундаментальних та спеціальних знань, а й філософією та методологією наукового пізнання, інформаційними технологіями, постійно вдосконалювати власну кваліфікацію.

Філософська підготовка аспірантів наукового ступеня є важливою складовою їхньої загальнонаукової підготовки, формою вдосконалення наукового мислення. Активне вторгнення науки в усі сфери суспільства перетворило її на об'єкт філософського та соціологічного дослідження з цілим спектром предметних і дисциплінарних відгалужень.

В процесі вивчення дисципліни «Філософія та методологія науки» ставиться **мета**:

- оволодіння методологією наукової діяльності;
- пізнання й оволодіння структурою людських здібностей і механізмів їх розвитку;
- оволодіння різними видами рефлексії та моделями рефлексивної діяльності в процесі пізнавальної діяльності та прийнятті рішень;
- надати допомогу у формуванні наукової картини світу;
- допомогти оволодіти есхатологічною методологією в умовах глобальних трансформацій.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен демонструвати такі **результати навчання** через **знання, уміння та навички**:

- володіти науковою методологією та новітніми методами наукових досліджень;
- знати та критично оцінювати теорії та концепції до вирішення комплексних наукових та практичних завдань;
- вміти формулювати наукові гіпотези й завдання, обирати інноваційні підходи та методи наукового дослідження;
- володіти навичками критичного мислення в професійній та науковій діяльності;
- здатність приймати обгрунтовані рішення в соціально-політичній, науковій та професійній діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни «Філософія та методологія науки» передбачає формування та розвиток у здобувачів **компетентностей** (загальних та спеціальних), **передбачених освітньо-науковою програмою**:

загальних:

- ЗК01 – здатність застосовувати знання з метою формування наукової картини світу;
- ЗК02 – здатність застосовувати інформаційні технології з метою розв'язання громадсько-політичних, наукових та професійних проблем;
- ЗК03 – здатність діяти на основі моральних норм відповідно до національної й професійної безпеки;
- ЗК04 – здатність діяти відповідно до національних цінностей та цілей.

спеціальних:

- СК1 – здатність до системного аналізу в процесі розв'язання професійних проблем;
- СК2 – здатність здійснювати обгрунтований вибір рішень з урахуванням технічних, економічних, соціально-політичних, культурних аспектів проблемної ситуації;

СК3 – здатність до володіння методами моделювання складних технічних систем;
СК4 – здатність до аналізу сутності наукової проблеми на основі використання понятійного апарату наукової картини світу.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен демонструвати такі **програмні результати навчання** через знання, уміння та навички:

- РН01 – володіти системним мисленням в процесі аналізу наукових проблем;
- РН04 – володіти методологією при осмисленні наукових проблем;
- РН07 – володіти спеціальною методологією при осмисленні професійних проблем;
- РН08 – володіти навичками самостійного наукового дослідження, критичного мислення;
- РН11 – дотримуватись норм академічної доброчесності, володіти правовими нормами щодо захисту інтелектуальної власності.

3 ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять дисципліни «Філософія та методологія науки»

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
М 1	Філософія та методологія науки	24	6	
ЗМ1	Філософія і методологія професійної та інтелектуальної діяльності	12	2	
Т 1.1	Філософія як знання про істину Визначення мислення, його загальні характеристики та роль у пізнавальній діяльності. Причини, що гальмують формування критичного мислення. Форми мислення в історії філософії. Мислення як пошук істини. Критичне мислення: причини виникнення, зміст, функції та призначення.	2		2, 6, 9, 11, 14, 16, 40
Т 1.2	Проблема пізнання у філософії. Методологія наукового дослідження Сутність пізнавального процесу та його структура. Поняття практики. Наукове пізнання і творчість. Категорії та закони діалектики та їх методологічне значення. Методологія наукового пізнання. Наукові парадигми. Методологія професійної діяльності: зміст та функції.	2		1, 5, 6, 7, 16, 26, 29
Т 1.3	Метафізична теорія особистості як теоретичне підґрунтя інтелектуального розвитку людини та оволодіння методологією професійної діяльності Філософські витoki теорії ступенів духовного розвитку людини. Метафізична теорія особистості: її теоретична та практична значущість. Актуальний і потенційний ступінь інтелектуального та духовного розвитку людини. Динамічний характер людського буття.	2		2, 4, 9, 11, 16, 21, 25, 30, 38, 39
Т 1.4	Структура та ступені розвитку здібностей людини. Зміст поняття «діяльнісна здібність» людини. Рівні розвитку діяльнісної здібності людини та її компоненти. Роль спонукань до життєдіяльності у формуванні інтелектуального та духовного потенціалу людини. Професійні та інтелектуальні можливості спеціаліста різного ступеня розвитку.	2	2	
Т 1.5	Рефлексія як складова методологічного мислення Рефлексія як свідомість про свідомість. Види рефлексії та рефлексивні можливості спеціаліста різного ступеня інтелектуального та духовного розвитку. Моделі рефлексивної діяльності в контексті прийняття рішень. Роль телеологічної детермінації у розвитку рефлексії.	2		3, 4, 11, 14, 16, 32, 40
Т 1.6	Колективна мислєдіяльність як умова оволодіння рефлексією й методологією професійної та інтелектуальної діяльності.	2		2, 3, 6, 9, 16, 25, 31

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
	Поняття «миследіяльність», «колективна миследіяльність»: зміст та їх роль у професійній та інтелектуальній діяльності. Розвиток рефлексії у процесі колективної миследіяльності. Механізми оволодіння рефлексією.			
ЗМ2	Етичні, соціальні та професійні аспекти наукової діяльності	4		
T.2.1	Проблема свободи і вибору. Етичні проблеми науки. Процес прийняття рішень Свобода і вибір як атрибути людського буття. Свобода і порядок. Вибір з позиції людини різного ступеня духовного розвитку. Вплив моральних якостей людини на вибір і процес прийняття рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття рішень. Рішення як моральна, наукова, соціально-політична, психологічна й професійна проблема.	2		
T.2.2	Національний інтерес як підґрунтя прийняття рішень у науковій, професійній діяльності та громадсько-політичному житті Національний інтерес як відбиття потреб, цінностей людини й нації. Соціально-політичний й духовний аспекти національного інтересу. Особистість як зміст української національної ідеї. Ідеологія персоналізму – основа суспільного й національного життя. Суб'єкти національних інтересів. Національна безпека як підґрунтя прийняття рішень у професійній діяльності та громадсько-політичному житті. Пріоритет духовного як умова подолання хаосу знеособленого буття й формування критичного мислення.	2		
ЗМ3	Наукова картина світу (НКС) як світоглядно-теоретичне підґрунтя наукової діяльності	8	4	
T 3.1	Наукова картина світу як теоретичне підґрунтя професійної діяльності Наукова картина світу: її зміст, призначення та роль у формуванні критичного мислення. Техніка як засіб вдосконалення людини та її взаємодії з природою. Історичні різновиди наукової картини світу. Формування наукової картини світу у процесі діяльності. Особистісна наукова картина світу.	2		3, 9, 11, 14, 16, 25, 35, 40
T 3.2	Механізми формування й функціонування НКС Формування власної НКС як інтелектуального інструментарія сучасного науковця. Роль рефлексії у формуванні НКС. Понятійно-образний характер НКС. Формування НКС у процесі колективної	2		4, 10, 13, 17, 27, 30, 35

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
	мислєдїяльностї. Інтуїтивний характер функціонування НКС.			
Т 3.3	Есхатологічна методологія як підґрунтя формування критичного мислення в умовах антрополого-глобальної катастрофи Мислення в умовах антрополого-глобальної катастрофи. Мета і зміст есхатологічної методології. Духовне вдосконалення людини як вирішальний компонент есхатологічної методології. Методологічні засади подолання хаосу суспільного буття. Методологічний інструментарій розв'язання суперечностей у взаємодії людини та природи.	2		2, 9, 13, 16, 26, 34, 40

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
Т 3.4	Я-концепція науковця в умовах антрополого-глобальної катастрофи. Поняття Я-концепції. Генеза уявлєнь вчених про своє призначення в життєдїяльностї людини й с успїльства. Я-концепція науковця в епоху класичної, некласичної та постнекласичної науки. Вчений як втілення наукових можливостей епохи. Я-концепція науковця в умовах глобальних проблем.	2		8, 12, 16, 24, 28, 40

Всього:

Модуль 1, змістових модулів – 3.

3.2 Теми практичних занять

Теми практичних занять дисципліни «Філософія та методологія науки» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Теми практичних занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
М1	Філософія і методологія науки	12	4	
ЗМ1	Філософія і методологія професійної та інтелектуальної діяльності	8	2	

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
П 1.1	Визначення мислення, його загальні характеристики та роль у пізнавальній діяльності. Форми мислення в історії філософії. Мислення як пошук істини. Критичне мислення: причини виникнення, зміст, функції та призначення. Роль критичного мислення у науковій діяльності. Причини, що гальмують формування критичного мислення у науковій діяльності.	2		1-2, 5-7, 9, 14-16, 19, 22-23, 29, 33, 37, 39, 40
П 1.2	Роль методології у професійній та інтелектуальній діяльності Філософські, загальнонаукові, конкретно-наукові, конкретно-тематичні методології. Наукова парадигми та її вплив на професійну та інтелектуальну діяльність. Вплив методології на якість професійної та інтелектуальної діяльності.	2		4, 1, 15, 16, 19, 21, 38, 39
П 1.3	Метафізична теорія особистості. Структура здібностей людини Філософські витоки теорії ступенів духовного розвитку людини. Метафізична теорія особистості: її теоретична та практична значущість. Структура здібностей людини. Інтелектуально-психологічні можливості людини в контексті метафізичної теорії особистості.	2		
П 1.4	Рефлексія як складова методологічного мислення Рефлексія як свідомість про свідомість. Види рефлексії та рефлексивні можливості людини різного ступеня інтелектуального та духовного розвитку. Моделі рефлексивної діяльності в контексті прийняття рішень. Роль телеологічної детермінації у розвитку рефлексії.	2		
ЗМЗ	Наукова картина світу як світоглядно-теоретичне підґрунтя наукової діяльності	4	2	
П 2.1	Наукова картина світу як теоретичне підґрунтя формування методологічного мислення та наукової діяльності Наукова картина світу: її зміст, призначення та роль у формуванні критичного мислення. Історичні різновиди наукової картини світу. Формування наукової картини світу у процесі навчальної діяльності. Особистісна наукова картина світу.	2		2, 3, 11, 12, 14, 15, 16, 40

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	
П 2.2	Есхатологічна методологія як підгрунття формування критичного мислення в умовах антрополого-глобальної катастрофи Мислення в умовах антрополого-глобальної катастрофи. Мета і зміст есхатологічної методології. Духовне вдосконалення людини як вирішальний компонент есхатологічної методології. Методологічні засади подолання хаосу суспільного буття. Методологічний інструментарій розв'язання суперечностей у взаємодії людини та природи.	2		2, 3, 6, 9, 15, 16, 20, 31, 32

3.3 Завдання для самостійної роботи здобувача

Перелік матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Матеріал, що виноситься на самостійне вивчення

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, які виносяться на самостійне вивчення (СВ)	Обсяг годин	Література
М 1	Філософія і методологія науки	54	
ЗМ1	Філософія і методологія професійної та інтелектуальної діяльності	30	
СВ1	Генеza основних концепцій істини	2	3, 6, 9, 40
СВ2	Методи наукового пізнання. Типологія методів наукового пізнання.	2	3, 8-9, 12, 24, 33, 35
СВ3	Роль пізнання у контексті людського буття. Концепції пізнавальної діяльності.	2	
СВ4	Проблема істини у філософії та науці.	2	
СВ5	Критичне мислення: причини виникнення, зміст, функції та призначення	2	
СВ6	Філософська і наукова методологія	2	
СВ7	Філософські концепції людини у стародавньому світі.	4	12, 14, 24
СВ8	Гуманістична та метафізична концепції особистості. Порівняльний аналіз.	4	
СВ9	Структура та ступені розвитку здібностей та їх вплив на якість наукової та професійної діяльності	4	
С10	Професійні та інтелектуальні можливості спеціаліста різного ступеня духовного розвитку	2	
СВ11	Розвиток рефлексії у філософії Нового часу.	2	12, 14, 20, 24-25, 28
СВ12	Коллективна мислєдіяльність як умова оволодіння рефлексією й методологією професійної та інтелектуальної діяльності.	2	
ЗМ2	Етичні, соціальні та професійні аспекти наукової діяльності	6	
СВ1	Проблема свободи, вибору в процесі професійної та наукової діяльності	2	
СВ2	Вплив моральних якостей на процес прийняття рішень	2	

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, які вносяться на самостійне вивчення (СВ)	Обсяг годин	Література
СВ3	Національний інтерес як підґрунтя прийняття рішень у науковій, професійній діяльності та громадсько-політичному житті	2	
ЗМ3	Наукова картина світу як світоглядно-теоретичне підґрунтя наукової діяльності	18	
СВ1	Картина світу Платона та Аристотеля.	2	4, 10, 13, 17, 30, 35
СВ2	Основні поняття Ньютонівської та Пригожинської картини світу. Ідея формування порядку із хаосу.	2	10, 18-19, 22-23, 27,
СВ3	Основні поняття інтегральної наукової картини світу	4	
СВ4	Основні поняття особистісної наукової картини світу	2	
СВ5	Вплив колективної мислєдїяльності на формування наукової картини світу	2	
СВ6	Особливості мислення науковця в умовах антрополого-глобальної катастрофи	4	8, 9, 12, 14, 24, 28
СВ7	Я-концепція науковця в умовах антрополого-глобальної катастрофи.	2	

Як окремий вид самостійної роботи – зараховуються отримані сертифікати з навчальних Інтернет-платформ (Google Digital Workshop, Prometheus, Coursera та ін.), як поглиблене вивчення окремих тем згідно робочої програм, якщо вони є релевантними до тем лекційних та практичних занять з дисципліни «Філософія та методологія науки». Оцінюється у додаткових 10 балів.

Інші види самостійної роботи та загальний її баланс характеризує таблиця 1.

4 ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РЕФЕРАТІВ З ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ ДЛЯ АСПІРАНТІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ

1. Наукова ідея як філософська категорія.
2. Наукові факти та їх роль у науковому дослідженні.
3. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез.
4. Концепція як спосіб розуміння, пояснення, тлумачення основної ідеї теорії.
5. Наукова теорія, її сутність та структура.
6. Наукова аргументація як процес встановлення істини.
7. Структура наукового доведення. Спростування як засіб розвитку наукового пізнання та його структура.
8. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
9. Системний аналіз як загальнонауковий метод дослідження.
10. Істина у філософії та науці.
11. Філософія науки про основні тенденції розвитку наукових знань.
12. Наукова парадигма: зміст та її роль у функціонуванні науки.

13. Рефлексія як вирішальна компонента професійної та наукової діяльності.
14. Моделі рефлексивної діяльності.
15. Етичні аспекти наукової діяльності.
16. Свобода наукової діяльності і відповідальність ученого.
17. Наукова картина світу як теоретико-методологічне підґрунтя пізнавальної діяльності.
18. Розвиток технічних наук в умовах глобальних кліматичних змін.
19. Природничі, соціально-гуманітарні і технічні науки в умовах антрополого-глобальної катастрофи.
20. Роль рефлексії у формуванні наукової картини світу.
21. Есхатологічне мислення як відповідь на глобальні виклики.
22. Духовне вдосконалення людини як вирішальний фактор есхатологічної методології.
23. Методологічні засади подолання хаосу у взаємодії людини й природи.
24. Генеза уявлень вчених про своє призначення в історії філософії.
25. Поняття ноосфери Вернадського як світоглядний орієнтир наукової діяльності в умовах антрополого-глобальної катастрофи.
26. Я-концепція науковця в умовах глобальних проблем.
27. Технічне знання: зміст та тенденції його розвитку.

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Основна література (підручники, монографії, фахові періодичні видання)

1. Акофф Р. А. Рассогласование между системой образования и требованиями к успешному управлению / Р. А. Акофф // Вестн. высш. шк. – 1990. – № 2. – С. 50–54.
2. Букингом Дж. Путеводитель по будущему, составленный специалистами: Прогнозы 50 самых влиятельных экспертов Америки / Дж. Букингом (при участии Тиффани Уорд); пер. с англ. М. Жуковой. – М.: АСТ Астрел, 2011. – 351 с.
3. Вебер М. Наука как призвание и профессия / М. Вебер // Избранные произведения: пер. с нем. / сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; предисл. П. П. Гайдено. – М.: Прогресс, 1990. – С. 644–706.
4. Вернадский В. И. Размышления натуралиста: в 2 кн. / В. И. Вернадский. – Кн. 2. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1977. – 191 с.
5. Волинка Г. І. Картина світу ХХ століття: енциклопедизм як композиційний принцип. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2009. – 203 с.
6. Гегель Г. В. Ф. Философская пропедевтика / Г. В. Ф. Гегель // Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2 т. – М., 1973. – Т.2. – С. 7–212.
7. Гречаний О., Сабадуха В. Філософія здібностей у контексті пріоритету духовного над матеріальним. – Луганськ – Тернопіль – Івано-Франківськ: СНУ ім. Даля, 2015. – 211с.
8. Гриффен Л. А. Феномен техники: Монография. Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. 2013. 252 с.
9. Гроф С. Структура наукових революцій за Томасом Куном. *Психологія і суспільство*. –2010. – №2. – С. 105–112.
10. Декарт Р. Міркування про метод. *Психологія і суспільство*. 2015. №2. С. 37–46.
11. Зарубицький К. Є. Квантово-механическое единство мира: физика и метафизика *Практична філософія*. – 2011. – №2. – С. 28–35.
12. Карпаш О. М., Шейнбаум М. С., Карпаш М. О. Інженерна діяльність в умовах сталого розвитку: Навч. посібник. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2014. – 285 с.
13. Кун Т. Структура научных революцій. – М.: АСТ, 2002. – 608 с.
14. Лакатош І. Методологія наукових дослідницьких програм: сутність і структура. *Система сучасних методологій*: [хрестоматія у 4-х томах] / упоряд., відп. ред., перекл. А. В. Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Т. 2. – С. 209–222.

15. Лакатош І. Дослідницька програма Поппера проти дослідницької програми Куна. *Система сучасних методологій*: [хрестоматія у 4-х томах] / упоряд., відп. ред., перекл. А. В. Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Т. 2. – С. 223–228.
16. Мельник В. П. Філософські проблеми технікознавства: гносеологічні та предметно-перетворювальні аспекти. - Львів: Світ, 1994. - 177 с.
17. Митчем К. Что такое философия техники? / Пер. с англ. под ред. В. Г. Горохова. - М.: Аспект Пресс, 1995. - 149 с.
18. Мостепаненко М. В. О понятии исходной основы и первой стадии построения научной теории. *Философские науки*. – 1987. – №5. – С. 101–102.
19. Петрушенко В. Філософія і методологія науки – Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене і доповнене – Львів: «Новий Світ-2000», 2021. – 200 с.
20. Пригожин І., Стенгерс І. Порядок из хаоса : новый диалог человека с природой / пер. с англ. Ю. А. Данилов. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
21. Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы: Пер. с англ. - К.: Ника-Центр, 1997. - 560 с.
22. Сабадуха В. О. Метафізика суспільного та особистісного буття: монографія. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. 647 с.
23. Сабадуха В. О. Філософія єдності людини й світу (до діалогу з О. М. Єременко). *Практична філософія*. – 2011. – №4. – С. 38–46.
24. Сабадуха В. О. Я-концепція науковця в умовах антрополого-глобальної катастрофи *Практична філософія*. – 2011. – №2. – С. 74–83.
25. Степин В. С. Теоретическое знание. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 744 с.
26. Тоффлер О. Наука и изменение. *Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой*. – М.: 1986. – С. 11–33.
27. Тоффлер Э. Третья волна. - М.: АСТ, 1999. - 784 с.
28. Файербаден П. Избранные труды по методологии науки / П. Файербаден. – М. : Прогресс, 1986. – 542 с.
29. Фихте И. Г. Несколько лекций о назначении ученого. *Фихте И. Г. Сочинения*: в 2 т. / сост. и примеч. В. Волжского. Санкт-Петербург: Мифрил, 1993. Т. 2. С. 7–64.
30. Фурман А. Ідея професійного методологування: Монографія. – Ялта–Тернополь: Економічна думка, 2008. – 205 с.
31. Фурман А. В. Методолог – професія мабутнього. *Психологія і суспільство*. – 2016. – №1. – С. 16–43.
32. Фурман А. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. – 2013. – №3. – С.72–85.
33. Фурман А. В., Гуменюк А.Є. Психологія Я-концепції [Навч. посіб.] Львів: Науковий Світ-2000, 2006. – 360 с.
34. Фурман А. В., Шандрук С. К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі: [монографія] Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 272 с.
35. Хайдеггер М. Вопрос о технике. *Время и бытие: ст. и выступления*: пер. с нем. Москва: Республика, 1993. С. 221–238.
36. Цехмистро И. З. Научная картина мира последних двадцати лет: коренное изменение антропологической перспективы. *Наука и богословие: Антропологическая перспектива* / Ред. Владимир Порус (Серия «Богословие и наука»). – М. : Библейско-богословский институт св. Андрея. 2004. – С. 93–104.
37. Шашков И. А. Интегральная картина мира. – К.: 2004. – 188 с.
38. Щедровицький Г. Рефлексія. *Психологія і суспільство*. – 2015. – №1. – С. 37–49.
39. Щедровицький Г. Синтез знань: проблеми і методи. *Психологія і суспільство*. – 2015. – №2. – С. 61–83.

5.2. Додаткова література

1. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму : пер. з нім. – К. : ППС-2000, 2006. – 282 с.

2. Даймонд Дж. Коллапс. Почему одни общества выживают, а другие умирают : пер. с англ. – М. : АСТ, 2008. – 762 с.
3. Маер-Абіх К. М. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту / пер. А. Єрмоленка. – К. : Лібра, 2004. – 196 с.
4. Мамардашвили М. Беседы о мышлении. СПб.: иАзбука. 2019. 480 с.
5. Мамардашвили М. Как я понимаю философию... / сост. и предисл. Ю. П. Сенокосова. – М. : Прогресс, 1990. – 368 с.
6. Патнэм Х. Почему существуют философы? *Аналитическая философия: Становление и развитие* : антология : пер. с англ. и нем. – М. : Дом интеллектуал. кн., 1998. – С. 495–509.
7. Пестель Э. За пределами роста : пер. с англ. М. : Прогресс, 1988. – 278 с.
8. Печчеи А. Человеческие качества / пер. с англ. О. В. Захаровой. – М. : Прогресс, 1980. – 302 с.
9. Пуанкаре А. О науке : сб. : пер. с фр. / под ред. Л. С. Понтрягина. – М. : Наука, 1983. – 560 с.
10. Сабадуха В. О. Концепція чотирьох рівнів розвитку сутнісних сил людини як методолого-теоретична основа сучасної філософської антропології. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – Вип. 1(17). – К. : НАУ, 2013. С. 55–59.
11. Сабадуха В. О. Світоглядні підгрунття нооекономіки і ноосупільства, або Роздуми до дискурсу з Костянтином Корсаком. *Практична філософія*. 2013. № 4. С. 17–23.
12. Сабадуха В. О., Сабадуха О. В. Методологічні аспекти соціальних комунікацій. *Розвиток соціальних комунікацій та правове регулювання модернізації освіти в контексті євроінтеграції України*: Матеріали всеукраїнської наук.-практичної конференції. Івано-Франківськ, 2015. – С. 18–23.
13. Санталайнен Т., Воутилайнен Э., Поренне П., Ниссинен Й. Х. Управление по результатам: пер. с фин. /; общ. ред. и предисл. Я. А. Лейманна. Москва: Прогресс, 1988. 320 с.
14. Щедровицький Г. Організаційно-діяльнісна гра як нова форма організації та метод розвитку колективної мислєдіяльності. *Психологія і суспільство*. 2006. № 3. С. 58–69.

5.3 Інформаційні ресурси в Інтернеті

Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. О. Сухомлинського. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/>

Електронна бібліотека НАПН України. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>

Лабораторія електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (ivet-ua.science). URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=w1t2tugAAAAJ&hl=uk&cstart=20&pagesize=20>

Національна бібліотека імені В.І.Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>

Інформаційні технології в освіті. URL: <http://ite.kspu.edu/>

Інформаційні технології та засоби навчання. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>

Інші електронні ресурси за темою дисципліни, які здобувач має знайти і вивчити самостійно.

6. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ:

1. Філософія як теоретична та методологічна база наукового пізнання.

2. Філософія як знання про істину.
3. Форми мислення в історії філософії.
4. Мислення як пошук істини.
5. Критичне мислення: причини виникнення, зміст та призначення.
6. Антична наука і проблема методу пізнання.
7. Проблема пізнання в історії філософії.
8. Сутність пізнавального процесу та його структура.
9. Філософська та наукова методологія.
10. Закони діалектики та їх методологічне значення.
11. Категорії діалектики та їх значення у пізнавальній діяльності.
12. Теорія наукових революцій Т. Куна.
13. Філософські витоки теорії чотирьох ступенів духовного розвитку людини.
14. Метафізична теорія особистості: її теоретична й практична значущість.
15. Актуальний та потенційний ступінь інтелектуального й духовного розвитку людини.
16. Динамічний характер людського буття.
17. Структура та ступені розвитку здібностей людини.
18. Спонування до діяльності як конститутивна складова людських здібностей.
19. Рівні розвитку професійної та інтелектуальної складової здібностей.
20. Професійні та інтелектуальні можливості спеціаліста різного ступеня духовного розвитку.
21. Рефлексія як свідомість про свідомість.
22. Види рефлексії.
23. Рефлексивні можливості спеціаліста різного ступеня інтелектуального та духовного розвитку.
24. Роль телеологічної детермінації у розвитку рефлексії.
25. Зміст понять «миследіяльність», «колективна миследіяльність».
26. Розвиток рефлексії у процесі колективної миследіяльності.
27. Свобода і вибір як атрибути людського буття.
28. Свобода і порядок.
29. Вплив моральних якостей науковця на вибір і прийняття рішення.
30. Рішення як моральна, наукова, соціально-політична, психологічна й професійна проблема.
31. Національний інтерес як відбиття потреб, цінностей людини й нації.
32. Соціально-політичний та духовний аспекти національного інтересу.
33. Особистість як зміст української національної ідеї.
34. Ідеологія персоналізму – основа суспільного й національного буття.
35. Суб'єкти національного інтересу.
36. Національна безпека як підґрунтя прийняття рішень у професійній діяльності та громадсько-політичному житті.
37. Пріоритет духовного як умова подолання хаосу знеособленого буття й формування критичного мислення.
38. Наукова картина світу: її зміст, призначення та роль у формуванні критичного мислення.
39. Техніка як засіб вдосконалення людини та її взаємодії з природою.
40. Історичні різновиди наукової картини світу.
41. Формування наукової картини світу в процесі професійної діяльності.
42. Особистісна наукова картина світу.
43. Формування власної наукової картини світу як інтелектуального інструментарія сучасного науковця.
44. Роль рефлексії у формуванні наукової картини світу.
45. Формування наукової картини світу у процесі колективної миследіяльності.
46. Інтуїтивний характер функціонування наукової картини світу.
47. Есхатологічна методологія: зміст та роль у вирішенні глобальних проблем.

48. Мислення в умовах антрополого-глобальної катастрофи.
49. Духовне вдосконалення людини як вирішальний компонент есхатологічної методології.
50. Методологічні засади подолання хаосу суспільного буття.
51. Методологічний інструментарій розв'язання суперечностей у взаємодії людини й природи.
52. Поняття Я-концепції науковця.
53. Генеза уявлень вчених про своє призначення.
54. Я-концепція науковця в епоху класичної, некласичної та постнекласичної науки.
55. Вчений як втілення інтелектуальних та духовних можливостей епохи.
56. Я-концепція науковця в умовах глобальних проблем.
57. Наука як форма пізнання світу. Сутність науки. Предмет, завдання і функції науки.
58. Структура і класифікація наук. Взаємодія як чинник їх розвитку.
59. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез.
60. Концепція як спосіб розуміння, пояснення, тлумачення основної ідеї теорії.
61. Поняття наукової теорії, її сутність та структура.
62. Аргументація як процес встановлення істинності твердження.
63. Спростування як засіб розвитку наукового пізнання, його структура.
64. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
65. Системний аналіз як загальнонауковий метод дослідження.
66. Світогляд та його структура. Історичні типи світогляду.
67. Філософські поняття науки і техніки та їх генезис.
68. Науково-технічний прогрес: позитиви й негативи.
69. Глобальні проблеми сучасності.
70. Конститутивна роль свідомості у життєдіяльності людини.
71. На основі теми власного наукового дослідження поясніть роль і значення понять «наукова картина світу», «парадигма».
72. На основі теми власного наукового дослідження поясніть як розумієте зміст репродуктивної, продуктивної, ретроспективної, інтроспективної, проспективної рефлексії.
73. На основі власного досвіду поясніть процес вибору методології наукового дослідження.
74. На основі теми наукового дослідження поясніть тотожність і відмінність філософської, загальнонаукової, конкретно-наукової методології.
75. Поясніть роль телеологічної детермінації на прикладах із філософії техніки.
76. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «кількість», «якість», «міра», «закон».
77. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «сутність» і «явище».
78. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «тотожність» і «відмінність».
79. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «рух» і «спокій».
80. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «сутність» і «закон».
81. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «можливість» «дійсність» і «необхідність».
82. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть відмінність і тотожність понять «необхідність» і «закон».
83. На прикладах із власної наукової діяльності поясніть зміст понять «порядок» і «хаос».
84. На яку наукову картину світу Ви спираєтеся у своєму науковому дослідженні?
85. Поясніть терміни та наведіть приклади їх застосування: «редукціонізм», «синергетика».
86. Поясніть терміни та наведіть приклади їх застосування: «детермінізм», «індетермінізм».

5 МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ

Згідно чинного наказу №150 «Про шифрування методів навчання, методів і форм оцінювання» від 24.06.2021 в ІФНТУНГ, **методи навчання**, які використовуються при вивченні дисципліни «**Філософія та методологія науки**» є наступні:

- МН 1 – словесні методи (МН 1.1 – лекція)
- МН 2 – наочні методи (МН 2.4 – комп’ютерні та мультимедійні методи)
- МН 3 – практичні методи (МН 3.4 – практичні роботи)
- МН 7 – аналітичний
- МН 8 - синтетичний
- МН 9 – порівняння
- МН 15 – проблемно-пошуковий
- МН 17 – дослідницький
- МН 18 – методи самостійної роботи вдома
- МН 19 – робота під керівництвом викладача
- МН 20 – інтерактивні методи (МН 20.2 – дискусія)

6 ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Допуск до складання диференційованого заліку з дисципліни «**Філософія та методологія науки**» відбувається після виконання усіх видів робіт та завдань відповідно до робочої програми та індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти. Відпрацювання пропущених занять здійснюється у відведений для цього час відповідно до графіку проведення консультацій викладачами.

У разі недотримання академічної доброчесності при виконанні робіт, такі роботи анулюються, а аспірант повинен повторно виконати завдання самостійно.

7 ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ, МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ТА СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Методи та форми оцінювання з дисципліни «**Філософія та методологія науки**»:

МФО 3 – диференційований залік

МФО 4 – поточний контроль

МФО 5 – усний контроль

Оцінювання знань здобувачів проводиться за результатами засвоєння теоретичного матеріалу та виконання практичних завдань під час практичних занять протягом семестру.

Контроль рівня засвоєння *теоретичних знань* за змістовими модулями (ЗМ1+ЗМ2+ЗМ3) проводиться в кінці семестру у формі колоквіуму (усна або письмова форма, на розсуд викладача).

Контроль рівня засвоєння *умінь на навичок* набутих під час вивчення дисципліни «**Філософія та методологія науки**» проводиться під час занять у формі індивідуальних, професійно-зорієнтованих, креативно-логічних та колективних завдань, які виконують здобувачі.

Схему нарахування балів при оцінюванні знань здобувачів з дисципліни наведено в таблиці 5.

Таблиця 5 – Схема нарахування балів у процесі оцінювання знань здобувачів з дисципліни «Філософія та методологія науки»

Види робіт, що контролюються	Максимальна кількість балів
Контроль засвоєння теоретичних знань змістових модулів ЗМ1-3 (колоквіум)	20
Контроль засвоєння практичних навичок змістового модуля ЗМ1	30
Контроль засвоєння практичних навичок змістового модуля ЗМ2	30
Контроль засвоєння практичних навичок змістового модуля ЗМ3	20
Усього	100

Оцінювання знань здобувача на заліку з дисципліни здійснюється відповідно до чинної шкали оцінювання, що наведена нижче.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		<i>для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики</i>
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу